

Pedagoģijas komplekts

Vispārējais dokuments 10 – 14 un 15 – 18 (skolotājiem)

VISPĀRĪGĀ TĒMA:

„**BĒRNU TIESĪBU KONVENCIJAS GADADIENA**” -

UZZĪMĒ MAN TIESĪBAS!...

1 - Vispārīgas nostādnes

Ierosinātā tēma aicina bērnus un pusaudžus raisīt personīgas un tiešas asociācijas ar bērnu tiesību problemātiku un saprast nozīmi, ko tai piešķir Eiropas Savienība un starptautiskā sabiedrība. Šo tiesību kontekstā tiek arī aicināts aplūkot to, kāda loma var būt ikvienam cilvēkam un kādai tai jābūt.

Šis konkurss ir ieguldījums **Eiropas Savienības sabiedrības izglītošanā**, jo tajā tiek atspoguļota ES iestāžu loma pamattiesību un bērnu tiesību aizstāvībā.

2 - Kopīgais problēmas raksturs divās vecuma grupās

2.1 - Bērnu tiesību konvencija divdesmit gados:

2.1.1 - Gadadiena, kas liek mums iesaistīties

Bērnu tiesību konvencijai, ko Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja pieņēma 1989. gadā, ir divdesmit gadu. **Šī konvencija ir starptautiska vienošanās**. Konvenciju gandrīz vienprātīgi ratificēja ANO dalībvalstis¹, un tā parāda, ka starptautiskā sabiedrība apzinās vajadzību bērniem nodrošināt īpašu aizsardzību.

Bērnu iesaistīšana gadadienas atzīmēšanā ir apliecinājums tam, ka tā ir saistīta ar viņiem, kā arī tam, ka viņi var kopā ar pieaugušajiem **lidzdarboties**, lai konvencijā nostiprinātās tiesības tiktu tieši attiecinātas uz visiem planētas bērniem.

2.2 - Bērnu tiesību konvencija iekļaujas vispārīgajā cilvēktiesību kontekstā

Bērnu tiesību konvencijā nav izteiktas jauna veida tiesības, kas attiektos īpaši uz bērniem. Bērni ir cilvēki. Taču bērniem ir vajadzīga **īpaša aizsardzība**, lai tiesības, kas pienākas visiem, viņiem tiktu patiešām nodrošinātas. Konvencijā tās ir precizētas, un valstis, kas to ratificē, apņemas šīs tiesības garantēt visās darbības jomās.

2.3 - Cilvēktiesības

2.3.1 - Cilvēkam ir tiesības, un viņam ir jāciens citu tiesības

Visos laikos cilvēki ir apliecinājuši, ka ikvienam cilvēkam neatkarīgi no viņa izcelsmes, sabiedriskā stāvokļa un vides ir tiesības, kuras nevar neatzīt, jo pretējā gadījumā tiktu mainīta viņa cilvēciskās esamības būtība.²

Šīs tiesības nosaka **ierobežojumus**, ko filosofiskas un pravietiskas nostādnes uzliek **valsts rīcības brīvībai**. Tās arī izteic **morāliskas prasības katram indivīdam**, lai tiktu garantētas **pārējo tiesības**.

¹ Tikai divas valstis – ASV un Somālija to nav ratificējušas, tomēr tās ir konvenciju parakstījušas. Ratificējumus un valstu īpašās piezīmes var izlasīt attiecīgā vietnē (franciski - http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=fr un angliki - http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en&clang=en)

² Īpaši skaidru izklāstu var izlasīt Žannas Heršas izdotajā darbā "*Tiesības būt cilvēkam*", izd. J.C.Lattès/UNESCO, Parīzē, 1968. g.

Industriālā revolūcija un tās sekas ir skaidri parādījušas – lai patiesi būtu spēkā *cilvēktiesības*, ir jāizpilda vairāki priekšnosacījumi. Aplūkojot šīs jaunās tiesības, runā par *saimnieciskajām, sabiedriskajām un kulturālajām tiesībām*.

2.3.2 - Šīs tiesības ir deklarētas

Laika gaitā ir izveidotas vairākas *cilvēktiesību deklarācijas*³. **Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā**⁴, ko ANO Ģenerālā asambleja pieņēma 1948. gadā, ir teikts, ka valstis „*apņemas, sadarbojoties ar Apvienoto Nāciju Organizāciju, veicināt cilvēktiesību un pamatbrīvību vispārēju cienīšanu un ievērošanu*”⁵.

Tā kā cilvēktiesības ir deklarētas, tās pauž morāliskas prasības katram indivīdam, lai tiktu garantētas pārējo tiesības. Šādas prasības tiek attiecinātas arī uz valstīm, taču pagaidām tās vēl nav likumiskas.

2.3.3 - Šīs tiesības ir vispārējas, neatņemamas, nedalāmas un neatceļamas

Cilvēktiesības ir **vispārējas**. Visām kultūrām un civilizācijām ir kopīgi pamatprincipi, un ar dažādām deklarācijām tās var tikai formulēt.

Cilvēktiesības ir **neatņemamas** – tās nevar liegt, grozīt un atņemt.

Tās ir **nedalāmas** – visi cilvēktiesību aspekti ir svarīgi, un nevar pēc izvēles ievērot tikai dažus no tiem.

Tās ir **neatceļamas** – tās nevar pēkšņi apturēt, izņemot ļoti ārkārtējos apstākļos.

2.4 - Eiropa un cilvēktiesības

Cieņa pret cilvēktiesībām ir viens no pamatprincipiem Eiropas Savienības integrācijā.

2.4.1 - Eiropas Padomē

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija⁶, ko Eiropas Padome pieņēma 1950. gadā, un **Eiropas Sociālās hartas**⁷ 1996. gada versija pašlaik ir vispilnīgākie un vislīdzsvarotākie dokumenti, kas skar cilvēktiesības.

Cilvēktiesību aizsardzības konvencija ir **starptautiska vienošanās**, kas uzliek noteiktus pienākumus valstīm, kas to ir ratificējušas. Attiecīgo nosacījumu izpildi pārrauga **Eiropas Cilvēktiesību tiesa** Strazburā. Visas fiziskās un juridiskās personas, kas uzskata, ka kāda no Eiropas Padomes dalībvalstīm ir pārkāpusi to tiesības, var vērsties šajā tiesā, ja jau ir izmantotas visas juridiskās instances savā piederības valstī.

2.4.2 - Eiropas Savienības konkrētā rīcība

Eiropas Savienības pamattiesību hartā⁸, ko izsludināja 2000. gadā un vēlreiz no jauna 2007. gadā, īsāka dokumenta formā ir apvienots būtiskākais no iepriekšējiem ES dokumentiem. Pašlaik turpinās **Lisabonas līguma ratifikācija**, kuram šī harta ir iekļauta pielikumā, un tādējādi tā iegūs ierobežojošu spēku. **ES Pamattiesību aģentūra**⁹, ko 2007. gadā izveidoja Vīnē, palīdz un nodrošina kompetenci pamattiesību jomā attiecīgām ES un dalībvalstu iestādēm, kad tās praksē izmanto kopīgos tiesiskos aktus.

³ Vissenākās deklarācijas ir 1776. gada 4. jūlija **Amerikas Savienoto Valstu neatkarības deklarācija** un 1789. gada 26. augustā Francijā pieņemtā **Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija**.

⁴ <http://www.unhcr.ch/udhr/navigate/alpha.htm>

⁵ Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas preambula

⁶ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=ENG> (angliski)

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=FRE> (franciski)

⁷ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=FRE> (franciski)

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=ENG> (angliski)

⁸ http://www.europarl.europa.eu/charter/default_fr.htm (visās ES valodās)

⁹ http://europa.eu/agencies/community_agencies/fra/index_lv.htm

2.5 - Kāpēc bērnu jomā ir īpaši tiesību aspekti?

Ideja, ka visjutīgākajām tiesībām ir vajadzīga īpaša aizsardzība, ir parādījusies samērā vēlu. Tikai 20. gadsimtā starptautiskā sabiedrība ir sākusi cītīgāk iesaistīties šajā lietā.

2.5.1 - Īsa Bērnu tiesību konvencijas rašanās vēsture

▪ „Nodomu deklarācijas”...

1948. gadā **Vispārējā cilvēktiesību deklarācija** parādīja vēlmi atzīt un aizsargāt bērnu tiesības. Tajā ir uzsvērts, ka „*mātēm un bērniem ir tiesības uz īpašu aizsardzību un palīdzību*”, un atzīts, ka ģimene ir „*dabiska sabiedrības pamatšūniņa*”.

1959. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma **Bērnu tiesību deklarāciju** – īsu dokumentu, kurā apliecināts: „*visu valstu vīrieši un sievietes, ņemot vērā, ka cilvēcei ir jādod bērniem no sevis vislabākais, pasludina, ka apņemas šo pienākumu īstenot vispusīgi...*”

▪ ... Seko konvencija ar obligātām prasībām tās parakstītājiem

1989. gadā Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja pieņēma **Bērnu tiesību konvenciju**¹⁰. 1990. gada 2. septembrī tā kļuva tiesiski saistoša valstīm. Tajā ir noteiktas universālas un starptautiski atzītas normas, kas cilvēkam bērna vecumā rada patiesas tiesības. Atkārtojot **Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā** noteiktās tiesības, konvencija tās nostiprina un nosaka, kā konkrēti tās attiecināmas uz bērniem.

Bērnu tiesību konvencija pauž pilnu tiesību kopumu civilajā, kulturālajā, saimnieciskajā, politiskajā un sociālajā jomā, balstoties uz trim kritērijiem: aizsardzību, apgādību un līdzdalību. Tā ir **starptautiska vienošanās. Mūsdienās tas ir saistošs juridisks instruments, ko attiecina uz visiem bērniem**¹¹.

Ar konvencijas 43. pantu radītā **Bērnu tiesību komiteja** sapulcējas Ženēvā kopš 1991. gada. Tajā darbojas neatkarīgi speciālisti, un tā pārrauga, kā valstis īsteno konvencijas prasības. Visām valstīm, kas ir ratificējušas konvenciju, ir komitejai jāsniedz pārskati par bērnu tiesību ievērošanu praksē. Jau kopš pirmās sanāksmes 1991. gadā komiteja ir pieņēmusi direktīvas, kurās norādīts, kādā veidā valstīm jāpagatavo un jāizklāsta pārskati. Pārskatā jābūt norādītām grūtībām, ar kurām valsts saskaras, īstenojuma konvencijas prasības. Komiteja liek valstīm izklāstīt savas prioritātes un nākotnes mērķus. Tā aicina valstis pievienot pārskatiem likumu tekstus un statistikas datus.¹²

Eiropā 1997. gadā tika ieviests **Eiropas mediatoru tīkls** (*European Network of Ombudsmen for Children*¹³), kurā kopīgi darbojas dažādas neatkarīgas iestādes, kas Eiropas valstīs ir radītas bērnu tiesību īstenošanas veicināšanai. Šāda sadarbība palīdz izprast citam cita stratēģiju un ļauj sekot **Bērnu tiesību konvencijas** īstenošanai.

2.5.2 - Konvencija: izklāsts un analīze¹⁴

Konvencijā ir 54 panti un divi neobligāta rakstura papildprotokoli. Tajā ir deklarētas visu pasaules bērnu pamattiesības.

¹⁰ http://www.unhcr.ch/french/html/menu3/b/k2crc_fr.htm Cf. [page1](#) šajā lapā var apskatīt konvencijas ratificējumus un tās papildu protokolus

¹¹ [Cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzības konvencijai](#) ir tāds pats juridisks spēks, taču tā attiecas tikai uz Eiropas Padomes dalībvalstīm.

¹² Vairāk informācijas ir vietnē <http://www2.ohchr.org/french/bodies/crc/> (angļu, spāņu un franču valodā).

¹³ <http://crin.org/enoc/index.asp>

¹⁴ Nodarbību vadītāji var atrast detalizētu analīzi un noderīgus ieteikumus UNICEF starptautiskajā vietnē <http://www.unicef.org/>.

- **Konvencijā ir noteikti tās prasību īstenošanas paņēmieni**
- **Tajā ir definēts, kas ir bērns.**

Bērna definīcija tās 1. pantā skan šādi: „*ikviens cilvēks, kas ir jaunāks par 18 gadiem, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar likumiem, kas uz viņu attiecas, pilngadība tiek sasniegta agrākā vecumā*”. „*Mazgadīgs karavīrs*”, bērns, kas ir bēglis, tiek izmantots, pakļauts uzbrukumam vai deportēts, *Bērnu tiesību konvencijas* skatījumā jebkurā kontinentā un kultūrvidē ir un paliek bērns, un viņam pienākas īpaša aizsardzība līdz 18 gadu vecumam.

- **Konvencijā ir pausti trīs pamatprincipi**

- Tiesības dzīvot, palikt dzīvam un attīstīties.
- Bērna interesēm ir visaugstākā prioritāte.
- Tiesības uz līdzdalību.

- **Konvencijā ir precizētas bērnu civiltiesības un pamatbrīvības**

Dokumentā ir trīs panti par bērna tiesībām uz vārdu un identitāti un tiek atkārtotas visas civilās tiesības un brīvības, kas ir izteiktas dažādās starptautiskās cilvēktiesību konvencijās; lai tās darbotos, dokumentā ir noteiktas minimālās normas.

- **Konvencijā ir apliecināts ģimenes svarīgums**

Dokumentā ir apstiprinātas bērnu tiesības dzīvot savā ģimenē un atgriezties tajā, ja nepieciešams.

Konvencijā ir īpaši uzsvērts, ka atbildība par bērnu audzināšanu pirmām kārtām ir vecāku atbildība, un tā aicina vecākus runāt ar bērniem par viņu tiesībām.

- **Konvencijā ir noteiktas minimālās normas labklājības un veselības jomā**

Dokumentā ir nosauktas tiesības, kas izriet no principa par **tiesībām dzīvot**: tiesības uz piemērotu pārtiku, mājokli, ūdens un veselības nodrošināšanai vajadzīgo līdzekļu pieejamību.

Atsevišķos pantos ir aplūkotas bērnu bēgļu, bērnu invalīdu un minoritāšu bērnu vajadzības.

- **Dokumentā ir apstiprinātas visu bērnu tiesības uz izglītību un kultūru**

- **Tā ir jo sevišķi saistīta ar bērnu aizsardzību**

Dokumentā ir skaidrs pausts, ka ir garantētas bērnu tiesības uz aizsardzību pret visu veidu vardarbību, sliktu un nevērīgu izturēšanos un izmantošanu. Konvencijā ir paredzēta īpaša veida aizsardzība kara laikā un aizsardzība pret sliktu izturēšanos, kas var tikt vērstas pret bērniem ieslodzījumā.

Konvencijā ir atkārtots universāluma princips – tiesības pienākas ikvienam: proti, visiem bērniem neatkarīgi no izcelsmes ir vienas un tās pašas tiesības.

Tajā ir arī atgādināts, ka bērniem ir pienākums **ievērot pārējo** – citu bērnu, pieaugušo un jo īpaši - savu vecāku tiesības.

- **Valstis nodrošina, lai šīs tiesības tiktu patiesi iedzīvinātas.**

Parakstīdamas un ratificēdamas konvenciju, valdības ir apņēmušās aizsargāt un nodrošināt bērnu tiesības, kā arī atbildēt par šiem pienākumiem starptautiskās sabiedrības priekšā.

2.6 - Bērnu tiesību konvencijas aktuālums un nepieciešamība

2.6.1 - Pašlaik pārāk bieži tiek izrādīta necieņa pret minētajām tiesībām¹⁵

Pat attīstītajās valstīs **bērni cieš badu**. Viņu ģimenes dzīvo zem nabadzības sliekšņa. Pasaulē viena trešdaļa bērnu pirmajos piecos dzīves gados cieš no uztura nepietiekamības dažādās pakāpēs.¹⁶

Dažās valstīs **bērnu piespiež strādāt** tādos apstākļos, kas nereti ir bīstami, un tas smagi kavē un traucē bērniem **gūt izglītību**. Tādā stāvoklī ir 218 miljoni bērnu, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem.

Valstīs, kur karo, viņiem var likt **iesaistīties karaspēkā**, viņus saņemt gūstā... Pēc ANO aplēsēm, pašlaik ir 300 000 bērnu karavīru.

Atsevišķās valstīs bērniem **tiesas piespiež cietumsodu**. Dažās valstīs bērniem piespiež nāvessodu.

Bērni pieaugušo **eksploatācijas**, nabadzības un izsalkuma dēļ ir spiesti ubagot un nodarboties ar prostitūciju.

Dažkārt pret bērniem **izturas slikti (vardarbīgi)**, iespējams, pat viņu pašu ģimenē.

2.6.2 - Bērnu tiesību konvencijas popularizēšana

Gadadienas svinēšana ļauj **atgādināt, ka konvencija ir aktuāla**, atkal un atkal parādīt, ka ir līdzekļi, ar kuriem var cīnīties pret bērnu tiesību pārkāpšanu, un ka ir **jāprasa, lai valstis ar konkrētiem līdzekļiem iedzīvina konvencijas darbību**.

2.7 - Eiropas Savienības loma.

Eiropas Savienība ir uzņēmusies (Eiropas Savienības līguma 29. pantā¹⁷) aizsargāt bērnus, kas ir pausts arī Pamattiesību hartas 24. pantā. Tās lēmumi, kas ir ieviesti 27 ES dalībvalstu likumos, ir pasaules visnopietnākais līdzeklis bērnbības aizsargāšanai¹⁸.

Ceļā uz bērnu tiesību stratēģiju

2005. gada 26. janvāra ziņojumā Eiropas Komisijas prezidents, noteikdams ES „stratēģiskos mērķus 2005.–2009. gadam”, rakstīja: „*Ir jāpiešķir īpaša prioritāte efektīvai bērnu tiesību aizsardzībai vienlaikus gan pret saimniecisko eksploatāciju, gan pret visu veidu vardarbību, un ES šajā jomā var būt paraugs visai pārējai pasaulei...*”.

Eiropas Komisijas 2006. gada 4. jūlija ziņojumā tika noteiktas visas savienības kopīgās stratēģijas vadlīnijas¹⁹.

„ES var sniegt atbalstu dalībvalstu centienos, zināmos veidos palīdzējuma tām ņemt vērā bērnu tiesības, kad tiek veikta iejaukšanās, kā arī šai jomā ieviesdama prasmju apmaiņas ietvaru, kas ļaus tām izvēlēties un pieņemt daudzus labus ieradumus un paņēmienus, kas jau tagad ir pazīstami Eiropas Savienībā. Tāda pieeja, kam pamatā būs koordinēta un vērienīga darbība, piešķirs papildu vērtību dalībvalstu centieniem un nostiprinās atzišanu un cieņu, ko bauda Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencija – gan pašā ES, gan ārpus tās.”

Eiropas Savienība iesaistās tādējādi, ka organizē un garantē vistrauslāko tiesību aizsargāšanu, piemēram, aizsargā tieši bērnu tiesības.

¹⁵

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_fr.htm

¹⁶ Eiropas Savienība ir nolēmusi, ka 2010. gads būs veltīts cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=637>.

¹⁷ http://europa.eu/abc/treaties/index_lv.htm

¹⁸ Visus nosacījumus, ko ir pieņēmusi Eiropas Savienība, var visās valodās atrast šādā adresē: http://eur-lex.europa.eu/lv/dossier/dossier_30.htm

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0367:LV:NOT>

Iekļaudamies *Bērnu tiesību konvencijas* divdesmitās gadadienas svinēšanā, skolotāji, Eiropas publika un visi bērni Eiropā apvienojas kopīgā darbā, lai tā efektīvi darbotos visā Eiropā, kā arī pasaulē.

3 - Konceptija: iepazīšanās ar bērnu tiesībām ir īpaša pieeja cilvēktiesībām

3.1 - Sākt no tuvākā un turpināt ar vispārīgākām lietām jeb konceptuāli pakāpenisku soļu izmantošana

Izglītošana cilvēktiesību jomā ir īpaša – tā liek skolotājiem lietot tādu pieeju, kas pedagoģiskā darba centrā nostāda cieņu pret cilvēku: tas attiecas uz skolotāja saskarsmi ar bērniem, saskarsmi starp apkārtējiem pieaugušajiem, kā arī savstarpēju cieņu un ieklausīšanos.

Šī izglītošana iekļaujas procesā, kas sākas agrā bērnībā un turpinās visu dzīvi. Tas, kā bērni izprot cilvēktiesību jēdzienu, ir atkarīgs no viņu vecuma. Vecākiem un skolotājiem ir katra bērna brieduma pakāpei attiecīgi jāpielāgo uzdodamie jautājumi, atbildes uz tiem un metodes, ko viņi šai nolūkā izmanto.

Piedalīšanās konkursā ir īpašs brīdis, ko paspilgtina īpašās starptautiskās svinības, kas īsā laikposmā aktivizē visas pedagogu aprindas, taču tas arī **iekļaujas ilglaicīgās izglītības norisēs**.

3.2 - Cilvēktiesību izglītības posmi un stratēģija

- **Jau kopš mazotnes izglītība ietver sastapšanos ar jaunām lietām, tostarp pārējo bērnu tiesībām...**

Izglītības mērķis, protams, ir palīdzēt bērnam **veidot savu identitāti**. Pašizpratnes padziļināšana norit kopā ar atšķirību iepazīšanu. Identitāte un atšķirīgā pieņemšana viena otru papildina. Savas identitātes veidošanās dod spēju aprakstīt sevi, bet arī nosaukt un **atzīt pārējo atšķirības** sociālā, etniskā, reģionālā, kultūras, dzimuma un vecuma aspektā.

Identitātes veidošanās nozīmē atklāt dažādas lietas, kas vieno pašu ar citiem, lai kādas arī nebūtu atšķirības. Tā ir pati pirmā izglītošana cilvēka tiesību jomā, un tā māca **cienīt ikvienu cilvēku, cienīt pārējo tiesības**.

Mazam bērnam „pārējie” ir citi bērni, ar kuriem viņš saskaras savā ģimenē, bērnudārzā, skolā un sabiedriskās vietās. Bērnam ar pārējiem ir jāveido saikne, ir jāiemācās cienīt viņus un viņu atšķirīgumu.

Jau tādā vecumā gan spēles, gan vajadzība apgūt apkārtējās sabiedrības noteikumus sagatavo bērnus saskarei ar likumiem.

- **Desmit gadu vecumā sākas likumu iepazīšana**

Ar cilvēktiesībām saistītā pieeja jau no agrīnākā pusaugu vecuma iekļaujas „starpkultūru dialoga” iepazīšanā, kas ir vajadzīga ļoti daudzās Eiropas valstu skolās.²⁰

Sākot no vienpadsmit gadu vecuma, rodas vajadzība pēc iepazīstināšanas ar dokumentiem, kuri māca cieņu pret cilvēktiesībām. Mācību gaitā iepazīstot *Starptautisko bērnu tiesību konvenciju*, var izspēlēt

²⁰ *Starpkultūru dialoga baltā grāmata*, ko izdevusi Eiropas Padome, piedāvā noderīgas definīcijas un īstenošanas stratēģijas,

angliski: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_EN.pdf

angliski: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_FR.pdf

Eiropas Padomes labas prakses piemēri atrodami adresē:

http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/goodpractice_FR.asp.

konkrētas situācijas, kuras ir tuvu saistītas ar to, kas ir svarīgi bērniem un ko viņi iepazīst, un tādējādi jaunās iegūstamās atziņas izjust personīgi.²¹

Ir ļoti svarīgi, lai bērni saprastu, ka tiesības, kas ir paustas konvencijā, ir vispārējas, proti, tās pienākas visiem bērniem neatkarīgi no valodas, kultūras un reliģijas, un citu bērnu tiesības ir jāciens visiem.

- **Piecpadsmit gadu vecumā sākas cilvēktiesību aizsargāšanas juridisko līdzekļu iepazīšana un izprašana.**

Jauniešiem ir jāsaprot, ka cilvēktiesības ir principiāli **vispārējas, neatņemamas, nedalāmas un neatceļamas.**

Viņiem jāsaprot, ka **tās stāv pāri kultūru robežām**, kā arī dažādām filosofiskām un reliģiskām nostādnēm. **Bērnu tiesības tāpat kā cilvēktiesības ir vispārējas, proti, tās ir mums kopīgās cilvēciskās esības iezīme.**

Jauniešiem ir gan spējas, gan pienākums saprast **atšķirību** starp **deklarāciju** jeb vispārīgu principu izklāstu un **konvenciju** jeb līgumu, kurā ir noteikti valstu pienākumi.²²

Arvien atcerēdamies, ka bērnu tiesības tāpat kā vispārējās cilvēktiesības vairāk par visu nozīmē tieši citu tiesības, kuras jāciens ikvienam, jaunieši sapratīs, ka valstu loma ir nodrošināt tiesības visiem cilvēkiem, kas dzīvo to teritorijā.

3.3 – Cilvēktiesību primārā loma Eiropas Savienības būtiskāko jautājumu lokā

Šis konkurss ir jāizmanto kā iespēja uzsvērt Eiropas lomu cilvēktiesību popularizēšanā un aizstāvībā.

Eiropā ir notikusi izlīgšana, un Eiropas Savienība ir radusies, par pamatu ņemot augstākā līmeņa vērtības, piemēram, cilvēktiesību aizstāvību. Šīs tiesības gan nav izgudrotas tieši Eiropā, tās ir vispārējas un tiek attiecinātas uz visu cilvēci.

Tomēr eiropiešiem ir izdevies gūt mācību no kontinenta vēstures, kā arī atzīt dialoga un pārējo tiesību cienīšanas svarīgumu. Tādējādi **Eiropas Savienības rīcībā ir unikāls juridisku līdzekļu kopums**, ar ko var aizsargāt ikvienu cilvēku, it sevišķi tos, kuru tiesības ir vistrauslākās.

Cilvēktiesību jomā **Eiropa ir piemērs tam, kā tiek praktiski ieviesti un aizvien precizēti un papildināti universāli principi.**

²¹ UNICEF vietni var lasīt arābu valodā - <http://www.unicef.org/arabic/>. Var būt interesanti, ja daži grupas vai nodarbības dalībnieki runā arābiski, parādīt visiem sākumlapu: bērni, kas prot lasīt arābu valodā, liksies īpašāki pārējai grupai un varēs vieglāk aptvert bērnu tiesību, kā arī cilvēktiesību universāluma principu.

²² Sal. iepriekš „2.5.1”.

4 - Pedagoģiskā darba ceļvedis: vispārīgi jautājumi

4.1 - Uzziņu avoti un bibliogrāfija

- **Tiešas saites uz vietņu lapām** (vairākumā gadījumu – daudzvalodīgas vietnes, ja nav norādīts citādi), kur ir sīkāk izklāstīti dažādi jautājumi un kur var iegūt svarīgākos dokumentus, kas ir pieminēti **šā informācijas komplekta pirmajā daļā**; turklāt arī pati **Bērnu tiesību konvencija** ir ievietota konkursa vietnē visās ES valodās.
- Eiropas Savienības vietne – <http://europa.eu.int>; Eiropas Padomes vietne – <http://www.coe.int>.
- Ziņojums „**Ceļā uz bērnu tiesību stratēģiju**” http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_fr.htm var dažādos veidos palīdzēt skolotājiem. Savukārt lapā http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children/fsj_children_intro_en.htm ir saites uz ziņojuma tekstu tādā variantā, kas domāts bērniem – „*TU un ES! Sīkāka informācija un iespēja paust savu viedokli – Eiropas Komisijas rīcībpolitika bērnu tiesību jomā.*” (Lasāma 20 ES valodās).
- UNICEF starptautiskā vietne <http://www.unicef.org/> satur saites uz tās svarīgāko nacionālo komiteju un galveno bērnu tiesību popularizēšanas un aizsardzības organizāciju vietnēm²³. Tajā ir bērniem piemērotas lapas, bet adresē http://www.unicef.org/french/crc/index_30160.html atradīsiet multimediju materiālu angļu valodā, kurā iepazīstina ar Bērnu tiesību konvenciju.
- Januša Korčaka un Žannas Heršas darbi²⁴. Viņu apkopojums „*Tiesības būt cilvēkam*”²⁵ ir antoloģija ar pārdomām par cilvēci cilvēktiesību skatījumā.

4.2 - Pedagoģiskie soļi

- Saistībā ar konkursu nav iespējams apskatīt šo jautājumu kopumu citādi kā tikai īsā un koncentrētā iepriekšējās sadaļās ievietotā atgādinājuma veidā. Jauniešiem, kas piedalīsies konkursā, jau ir jāsaprot cilvēktiesības un jāzina kaut kas par Eiropas Savienības integrācijas pamatiem²⁶.
- Ņemot vērā tēmas īpatnības, ir ieteicams darboties slēgtās grupās.
- Vadītājam ir arī jāpaver būtiski ceļi uz tālāku izziņu – jānosauc konkrētas uzziņu vietņu adreses vai jāatnes informatīvie līdzekļi.
- Mazas četru bērnu grupas darbosies kopā ar kompetentu pieaugušo (vecāku, atbildīgu specializētas biedrības pārstāvi, kvalificētu speciālistu). Skolas durvju atvēršana cilvēkiem no ārienes labi atbilst Bērnu tiesību konvencijas rekomendācijām.
- Prioritāte tiek piešķirta paša pieredzei, tam, ko var uzzināt plašsaziņas līdzekļos (it sevišķi tīmeklī), kā arī pētīšanas un analīzes iespējām, ko gūst jaunieši.

²³ Īpaši – *Bērnu tiesību informācijas tīkls (CRIN)*, <http://www.crin.org/index.asp>.

²⁴ Žanna Herša un Janušs Korčaks ir cilvēki, kam ir īpaša nozīme bērnu aizsardzībā un kas ir devuši lielu ieguldījumu bērnu tiesību tapšanā. Žanna Herša (biogrāfija un bibliogrāfija vāciski, angļiski un franciski „Vikipēdijā” http://fr.wikipedia.org/wiki/Jeanne_Hersch un <http://www.aidh.org/>. Janušs Korčaks – biogrāfija, bibliogrāfija un saites uz dažādām vietnēm vācu, angļu, franču un citās valodās: <http://www.aidh.org/korczak/>). Visus viņa izdevumus var lasīt poliski („*Janusz KORCZAK DZIELA*”, izd. *Institut Badań Edukacyjnych, Institut Badań Literackich PAN i Miedzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka – Komitet redakcyjny: Aleksander Lewin, przewodniczący, Hanna Kirchner i Stefan Woloszyn; Marta Ciesielska, sekretarz – Oficyna Wydawnicza Latona, Warszawa, 1992*), un vairāki no tiem ir pārtulkoti dažādās Eiropas Savienības valodās.

²⁵ Izdevums: Jeanne Hersch „*Le droit d'être un homme*”, J.C.Lattès/UNESCO, Parīzē, 1968.

²⁶ Sal. iepriekš – „Konceptija”.

- Bērnu stāstīto, lomu spēles u.t.t. varēs plaši lietot, lai personīgā līmenī izprastu mācāmos jēdzienus.

5 - Skolotāja darbības plāna ieteikums (vecums: 10–14 gadi)²⁷

5.1 Vispārējie mērķi, veiksmīga iznākuma kritēriji un vērtēšanas kritēriji žūrijai

VISPĀRĒJIE MĒRKI

- Saprast, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības un ka ikvienam ir pienākums raudzīties, lai tiktu ievērotas pārējo tiesības.
- Saprast, ka izpratnei par bērnu tiesībām ir jāklūst skaidrākai.
- Uzzināt, ka cilvēktiesības ir tiesības, ko atzīst un „deklarē” valstis un starptautiskas institūcijas, un ka bērnu tiesības ir to daļa.
- Lielos vilcienos iepazīt un saprast Bērnu tiesību konvenciju un citas noteiktas starptautiskas konvencijas.
- Uzzināt, ko dara ES iestādes un it sevišķi pati ES.

²⁷ Nodarbību vadītājiem ieteicams iepazīties ar abiem plāniem (vecumu grupām no 10 līdz 14 un no 15 līdz 18 gadiem).

VEIKSMĪGA IZNĀKUMA KRITĒRIJI

Skolēniem jau pašā sākumā skolotājs vai pasākuma vadītājs pasaka, kādi ir konkursa mērķi un ko sagaida žūrija.

Kas tiek prasīts	Kas ir vajadzīgs Veiksmīga iznākuma kritēriji	Kas jāievēro un kas ļaus izvērtēt katru konkrēto veikumu
Veicamie darbi	Izdevies ir tad, ja...	
Plakāts, kurā atainots kāds bērnu tiesību aspekts, kas parādās Bērnu tiesību konvencijā	<ul style="list-style-type: none">a. Plakāts ir saistīts ar konvencijas 20. gadadienas svinēšanas plānu.b. Plakātu var lietot bērnu tiesību popularizēšanai.	<ul style="list-style-type: none">a. Ir saprotams, kāds tiesību aspekts tajā parādīts. Tas tiešām ir ietverts konvencijā.b. Teksta saprotamība. Veikuma mākslinieciskās īpašības.
Prezentācijas teksts	<ul style="list-style-type: none">a. Prezentācijas teksts liecina, ka bērnu tiesības ir labi saprastas.b. Prezentācijas tekstā ir skaidri aprakstīta procesa gaita.c. Prezentācijas teksts liecina, ka konvencija ir labi iepazīta.d. Prezentācijas teksts liecina, ka ir labi iepazītas Eiropas Savienība darbības attēlotā tiesību aspekta kontekstā.	<ul style="list-style-type: none">a. Ir minētas arī citas tiesības, var konstatēt personīgu tēmas izjūtu.b. Darbs var būt arī grupas veikums, un ir skaidri aprakstīta pieaugušā palīga loma.c. Precīza norāde uz attēloto tiesību aspektu (ar numuru), paskaidrojums, kāpēc to izvēlējās.d. Prezentācijas tekstā – saprotams izskaidrojums.

5.2 - Nodarbību programma

Pirmā daļa

Pirmā daļa tiks veltīta tam, lai iepazītu tēmas problemātiku un uzziņu dokumentus, kā arī lai četru jauniešu grupa kopīgi vienotos par metodoloģiju, ko lietos, lai darbotos tā, kā prasīts jau minētajos „veiksmīga iznākuma kritērijos”.

1. Materiāli:

- Papīra tāfele
- Veidlapa atbildēšanai uz testu
- Melnraksta papīrs
- *Bērnu tiesību konvencija*, ko var rādīt visiem priekšā
- Ja iespējams – videoprojektors un platjoslas piekļuve internetam

2. Dokumenti

Dokumenti, ko var rādīt visai grupai

- *Vispārējā cilvēktiesību deklarācija*
- *Bērnu tiesību konvencija*

Dokumentu eksemplāru skaitam jābūt tādām pašām kā darba grupu skaitam.

- *Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas* 25. un 26. panta teksts
- *Bērnu tiesību konvencijas* teksts
- *Eiropas Savienības pamattiesību hartas* 24. panta teksts

Katram pieaugušajam speciālistam ir viens konkursa prezentācijas teksta eksemplārs, ko parakstījis ES komisārs, kā arī „veiksmīga iznākuma kritēriji”²⁸.

3. Grupas darba vai nodarbības izkārtojums

Jāizvēlas tāda darba telpa, lai mazās grupas varētu skatīties ekrānā rādīto, kad sapulcējas lielākā grupā.

1. Ilgums: 2 stundas²⁹.
2. Gaita

Lielākā grupā

Īss ievads

Projicē pirmo „testu”. Atbildes sniedz individuāli, rakstiski.

Domu apkopojums.

Projicē *Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas* 1. pantu.

Kāds bērns to skaļā balsī nolasa.

Atlasa svarīgākos jēdzienus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Projicē 2. pantu.

Kāds bērns to skaļā balsī nolasa.

²⁸ Sal. iepriekš, „4.4”.

²⁹ Vienu nodarbību var sadalīt divās daļās pa vienai stundai.

Aicina bērnus izskaidrot, ko nozīmē „**vispārējs**”.

Projicē 25. un 26. pantu un katrai mazajai grupai iedod vienu šo pantu teksta eksemplāru.

Uz papīra tāfeles uzraksta frāzi „*nodrošināt īpašu palīdzību*”.

Darba grupā

Kopīgi uzraksta trīs teikumus, kuros izsaka, kādas tiesības vispārējā deklarācija atzīst bērniem.

Lielākā grupā

Apvieno rezultātus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Bērnu tiesību konvencija

Projicē un skaļā balsī **pantu pēc panta** nolasa *Bērnu tiesību konvenciju*³⁰.

Kopīgi apspriež un uzraksta uz papīra tāfeles svarīgākās piezīmes.

Darba grupā

Bērni katra panta kontekstā mēģina konstatēt, vai viņiem vai kādam citam bērnam vai jauniešiem, ko viņi pazīst (**bet nenosauc vārdā**), varētu būt problēmas.

Atbildes apkopo un ieraksta pārskatā.

Konkurss. Darba grupā.

Nolasa konkursa prezentācijas tekstu. Apspiežas.

Iepazīstina ar „veiksmīga iznākuma kritērijiem”.

Grupa ieceļ „sanāksmes protokolētāju”.

Vienojas par to, kā kopīgi:

- izvēlēsies attēlojamo tēmu,
- izvēlēsies labāko veidu, kā ilustrēt.

Tēmas galīgā izvēle tiks veikta tikai trešajā daļā.

„Sanāksmes protokolētājs” nolasa priekšā, ko ir pierakstījis.

Nākamajai daļai: **sameklēt tādu situāciju piemērus, kur tiek pārkāptas bērna tiesības, un paņemt līdzī sameklētos dokumentus.**

Otrā daļa

1. Ilgums: 2 stundas.
2. Gaita

Darba grupā

Nolasa, ko ir pierakstījis „sanāksmes protokolētājs”.

Atkal ieceļ protokolētāju.

Izmantojot preses rakstus un sameklētos dokumentus, katra grupa izveido sarakstu ar konkrētām situācijām, kurās nav ticis ievērots kāds tiesību aspekts:

- vidē, ar kuru dalībnieki saskaras tieši,
- pašu valstī,
- citur Eiropā.

³⁰ Šai nodarbei ir vajadzīgs daudz laika, taču tā palīdz labāk vispārēji izprast tekstu.

Katra grupa izvēlas vienu no apkopotajām situācijām un sagatavo:

- mizanscēnu (īsu priekšnesumu), ko var parādīt visiem dalībniekiem vai grupai,
- nelielu tekstu, kas pēc formas varētu līdzināties paziņojumam presei.

Lielākā grupā

Katra darba grupa lomu spēles veidā iepazīstina ar situāciju, ar kuru tā ir strādājusi, un parāda savu „paziņojumu presei”.

Vispārīga apspriešana un domu apkopošana.

Darba grupā

„Paziņojumus presei” sagrupē pēc tā, kādiem konvencijas pantiem tie atbilst.

Uz nākamo daļu bērni sameklēs pamatinformāciju, kas ļauj atbildēt uz jautājumu „*Ko Eiropas Savienība dara bērnu labā?*”.

„Sanāksmes protokolētājs” nolasa priekšā, ko ir pierakstījis.

Trešā daļa

1. Ilgums: 2 stundas.
2. Gaita

Darba grupā

Nolasa, ko iepriekšējās daļās ir pierakstījis „sanāksmes protokolētājs”.

Atkal ieceļ protokolētāju.

Sagrupē pa tēmām un saraksta vienkopus atbildes, ko bērni ir snieguši uz iepriekšējās daļas beigās uzdotajiem jautājumiem.

Iepazīstina ar *Pamattiesību hartas* 24. pantu. Nolasa skaļā balsī.

Atgriežas pie visa *Bērnu tiesību konvencijas* teksta.

Pie sevis izlasa visus pantus.

Izpēta, kādas tiesības ir atzītas abos šajos dokumentos, un pasvītro atslēgvārdus; jāmēģina parādīt, kas abos dokumentos sakrīt.

Lielākā grupā

Apkopo rezultātus.

Rezultātus uzraksta uz papīra tāfeles pēc šādiem principiem.

Hartas atslēgfrāzes	Attiecīgie konvencijas panti
„aizsardzība”	32., 33., 34., 35., 36., 37., 38. pants
„paust savu viedokli”	12., 13., 14. pants
„rūpes”, „labklājība”	23., 24. pants
„attiecības un kontakti ar vecākiem”	9., 10. pants
„vislabāk ievērot bērna intereses”	3. pants

Projicē otro „testu”. Atbildes sniedz individuāli, rakstiski.

Domu apkopojums.

Darba grupā

Izlasa, kādi ir „veiksmīga iznākuma kritēriji”.

„Kādu tiesību aspektu gribam ilustrēt? Kāpēc?”

Ceturtajam grupas dalībniekam uzdod pierakstīt katra bērna atbildes.

- Vienojas un izvēlas kopīgo tēmu (jāraugās, vai tāds plakāts var izdoties!).
- Kopīgi uzraksta argumentus, ar ko pamato izvēli (četrās teksta rindās).
- Saraksta un izkārto uzdevumu plānojumu, kurā aprakstīti plakāta veidošanas gaitā veicamie darbi; norāda, kā iedalīs pienākumus grupas dalībniekiem.

Ceturta daļa

1. Ilgums: 2 stundas.

2. Gaita

Darba grupā

Īsi pārlasa, ko ir pierakstījis iepriekšējās daļas „protokolētājs”.

Atgriežas pie plānošanas un pārbauda, ko paveicis katrs dalībnieks.

Plakāta radīšana.

Prezentācijas teksta galīgā varianta izveidošana.

Lielākā grupā

Plakātu izstāde.

Katra grupa iepazīstina ar savu veikumu un nolasa sagatavoto prezentācijas tekstu.

Vispārīga diskusija.

Darba grupā

Katra grupa prezentācijas tekstam veic papildinājumus un labojumus, ja tādi izrādās vajadzīgi.

6 - Skolotāja darbības plāna iespējamais variants (vecums: 15–18 gadi)

6.1 Vispārējie mērķi, veiksmīga iznākuma kritēriji un vērtēšanas kritēriji žūrijai

VISPĀRĒJIE MĒRĶI

- Saprast, ka ES integrācijas pilāri ir tiesiska valsts, demokrātija un cieņa pret cilvēktiesībām.
- Nostiprināt domu, ka cilvēktiesības ir tiesības, ko atzīst valstis un starptautiskas institūcijas.
- Saprast, ka izpratnei par bērnu tiesībām ir jāklūst skaidrākai.
- Zināt Bērnu tiesību konvenciju.
- Zināt, ko dara ES iestādes un it sevišķi pati ES.
- **Saprast, cik ir svarīgas ES aktivitātes juridiskajā jomā.**
- Sniegt savu ieguldījumu, lai Eiropas iedzīvotāji būtu aktīvi un atbildīgi.

VEIKSMĪGA IZNĀKUMA KRITĒRIJI

Skolēniem jau pašā sākumā norises vadītājs pasaka, kādi ir konkursa mērķi un ko sagaida žūrija.

Kas tiek prasīts	Kas ir vajadzīgs Veiksmīga iznākuma kritēriji	Kas jāievēro un kas ļaus izvērtēt katru konkrēto veikumu
Veicamie darbi	Izdevies ir tad, ja...	
Plakāts, kurā atainots kāds bērnu tiesību aspekts, kas parādās Bērnu tiesību konvencijā	<ul style="list-style-type: none"> a. Plakāts ir saistīts ar konvencijas 20. gadadienas svinēšanas plānu. b. Plakātu var lietot bērnu tiesību popularizēšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> a. Ir saprotams, kāds tiesību aspekts tajā parādīts. Tas tiešām ir ietverts konvencijā. b. Teksta saprotamība. Veikuma mākslinieciskās īpašības.
Prezentācijas teksts	<ul style="list-style-type: none"> a. Prezentācijas teksts liecina, ka bērnu tiesības ir labi saprastas un ir saskatīts, kā tās iederas vispārējā cilvēktiesību kontekstā. b. Veikums ir kopīgas analīzes rezultāts. c. Prezentācijas teksts liecina, ka konvencija ir dziļi un pamatīgi iepazīta. d. Prezentācijas tekstā ir norādes uz Eiropas Savienību plakātā attēlotā tiesību aspekta kontekstā. 	<ul style="list-style-type: none"> a. Cilvēktiesību pamatīpašības, it sevišķi to universālums, ir pieminētas, parādot sapratni. b. Ir norādīts, kā pakāpeniski ir strādājusi grupa; ir labi paskaidrots, kāpēc izvēlējās tādu tiesību aspektu; ir labi aprakstīts, kāda bija pieaugušā palīga loma. c. Teksts un/vai plakāts tieši norāda uz attēloto tiesību aspektu (ar numuru). Ir labi paskaidrots, kāpēc to izvēlējās. d. Pamattiesību harta vai Eiropas Savienības aktivitātes attēlotā tiesību aspekta jomā ir pieminētas, parādot sapratni.

6.2 - Nodarbību programma

Pirmā daļa

Pirmā daļa tiks veltīta tam, lai iepazītu tēmu, uzzīnu dokumentus, kā arī lai katra grupa kopīgi vienotos par lietojamo metodoloģiju.

Materiāli:

- Papīra tāfele
- Veidlapas atbildēšanai uz testiem
- Melnrakstu papīrs
- *Bērnu tiesību konvencija un Pamattiesību harta*, ko var parādīt darba telpā.
- Videoprojektors un platjoslas piekļuve internetam

Dokumenti

Dokumenti, ko var projicēt visai grupai

- *Bērnu tiesību konvencija*
- *Vispārējā cilvēktiesību deklarācija*
- *Cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzības konvencija* (īsāk dēvēta par *Eiropas Cilvēktiesību konvenciju*)

Dokumentu eksemplāru skaitam jābūt tādām pašām kā dalībnieku skaitam.

- *Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas* 25. un 26. pants
- *Bērnu tiesību konvencija*
- *Eiropas Savienības Pamattiesību harta*

Katram pieaugušajam speciālistam ir viens konkursa prezentācijas teksta³¹ eksemplārs, ko parakstījis ES komisārs, kā arī „veiksmīga iznākuma kritēriji”.

Citi noderīgi dokumenti

Daži ar mūsu valsti saistīti tiesas spriedumi no Eiropas Cilvēktiesību tiesas Strasbūrā.³²

Gaita

1. Grupas darba vai nodarbības izkārtojums

Jāizvēlas tāda darba telpa, lai mazās grupas varētu skatīties ekrānā rādīto, kad sapulcējas lielākā grupā.

2. Ilgums: 2 stundas.
3. Gaita

Lielākā grupā

Īss ievads

Projicē pirmo „testu”. Atbildes sniedz individuāli, rakstiski.

³¹ Lejupielādējams no konkursa vietnes.

³² Pieejami adresē

<http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/> (franciski)

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Hudoc/Hudoc+database/> (angliski).

Domu apkopojums.

Darba grupā

Grupa izvēlas protokolētāju, un protokolētājs pieraksta secinājumus.

Dalībnieki pie sevis izlasa **Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju**.

„*Kuros pantos ir teikts, ka cilvēktiesības ir vispārējas?*” Jaunieši secina, ka runa ir par pirmajiem diviem pantiem.

Lasa 29. panta 1. un 2. sadaļu.

Jaunieši secina, ka galvenais pienākums katram ir cienīt pārējo tiesības.

Deklarācijā meklē pierādījumus tam, ka deklarācija nav līgums un ka tai nav obligāts raksturs. Lasa un komentē preambulas pirmo sadaļu: izceļ frāzes „*uzdevums, kuru pildīt...*”, „*censties (...) veicināt*” u.t.t.

Lielākā grupā

Apvieno pirmās daļas secinājumus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Darba grupā

Tādu pašu darbu veic ar **Cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzības konvenciju**.

Parādīt darbošanās laikā sasniegto: ir runa par pienākumiem, kas jāciens!

Lielākā grupā

Apvieno secinājumus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Projicē Eiropas Cilvēktiesību tiesas vietnes sākumlapu³³. Sīkāk paskaidro šīs tiesas uzdevumus un lūdz jauniešus līdz nākamajai nodarbībai sameklēt tiesas spriedumus, ko tā izdarījusi saistībā ar mūsu valsti.

Lielākā grupā

Apvieno pirmās daļas secinājumus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Piemēram...

- **Konvencija ir vienošanās, kurai piemīt saistību spēks un kura spēj aizsargāt stiprāk nekā deklarācija.**
- Kopš 1950. gada Eiropas Padomes dalībvalstu pilsoņu tiesības aizsargā starptautiska vienošanās.

Projicē Bērnu tiesību konvenciju.

Pievērš uzmanību tam, ka ir runa par starptautisku līgumu, piemēram, *Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju*.

Jauniešus aicina to izlasīt līdz nākamajai nodarbībai.

Darba grupā

Konkurss

Iepazīstas ar konkursa prezentācijas tekstu. Apspiežas.

Iepazīstina ar „veiksmīga iznākuma kritērijiem”.

³³ <http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (franciski)
<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (angliski)

Grupa izvēlas „sanāksmes protokolētāju”, un jaunieši **kopīgi izlemj par stratēģiju**, kas būtu vislabākā šādās jomās:

- attēlojamās tēmas izvēle,
- interesantākās ilustrācijas izdomāšana.

Pirms nākamās nodarbības veicamo izpētes darbu uzdošana: dažādos informācijas līdzekļos sameklēt tādu konkrētu situāciju piemērus, kur ir runa par bērnu tiesībām.

Grupai pasaka, ka plakāta tēmu izvēlēsies trešajā nodarbībā.

„Sanāksmes protokolētājs” nolasa priekšā, ko ir pierakstījis.

Otrā daļa

1. Ilgums: 2 stundas.
2. Gaita

Visā šīs nodarbības garumā projicē *Bērnu tiesību konvenciju*³⁴.

Darba grupā

Nolasa, kas ir pierakstīts iepriekšējā nodarbībā, un ieceļ šīs nodarbības protokolētāju.

Atgriežas pie *Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas* teksta, ar dziļāku izpratni lasa 25. un 26. pantu.

Pasvītro jēdzienu „īpaša aizsardzība”, kas ietverts deklarācijas 25. pantā.

Pie sevis izlasa *Bērnu tiesību konvenciju*.

Katrs dalībnieks rakstiski piezīmē piecus pantus, kas viņam likušies sevišķi svarīgi.

Domu apkopojums.

Apspiež, kā ir definēts, kas ir bērns (1. pantā).

Dalībnieki noskaidro, kā ir sagrupētas garantētās tiesības.³⁵

Katrs dalībnieks, domājot par katru pantu, rakstiski piezīmē, vai uzskata, ka viņam personīgi varētu būt tiesību problēmas, vai pazīst kādu citu bērnu vai jauniešu, kam tādas būtu, vai arī ir dzirdējis plašsaziņas līdzekļos par tādu tiesību pārkāpšanu, kādas ir atzītas konvencijā.

Apkopo atbildes, kas sadalītas pa tiptiem; ja iespējams, veic to detalizēti.

Izdala *Eiropas Savienības pamattiesību hartu*. Precīzāk noskaidro tās statusu.

Skaļā balsī nolasa 24. pantu.

Apspiež un papildina secinājumus, kā aprakstīts tālāk.

Lielākā grupā

Apvieno secinājumus un uzraksta tos uz papīra tāfeles.

Darba grupā

„Sanāksmes protokolētājs” nolasa priekšā, ko ir pierakstījis. Grupa apspriež, vai pierakstīts pareizi.

Nākamajai daļai: sameklēt tādu konkrētu situāciju piemērus, kur tiek pārkāptas pusaudžu tiesības.

³⁴ 54 pantu izlasīšana skaļā balsī būtu lietderīga, tomēr aizņemtu pārāk daudz laika.

³⁵ Sal. iepriekš – problēmas situācija, UNICEF vietne, kurā ir trāpīgi analīzes līdzekļi.

Trešā daļa

1. Ilgums: 2 stundas.
2. Gaita

Darba grupā

Nolasa, kas ir pierakstīts pirmajās divās nodarbībās.

Atkal ieceļ protokolētāju.

Izmantojot preses rakstus un sameklētos dokumentus, katra grupa izveido detalizētu sarakstu ar konkrētām situācijām, kurās nav ticis ievērots kāds tiesību aspekts.

Līdzīgi izveido sarakstu ar situācijām, kurās tiesības ir tikušas ievērotas.

Katra darba grupa pēc tam izvēlas veidu, kā iepazīstinās lielo, kopīgo grupu ar kādu no konkrētajām situācijām (lomu spēle, grafiska parādīšana, pantomīma u.t.t.).

Lielākā grupā

Katra grupa iepazīstina ar savu veikumu, paskaidro, kāpēc ir izvēlējusies tādu situāciju, un atbild uz pārējo grupu jautājumiem.

Apkopo visu domas.

Darba grupā

Analizē redzētos priekšnesumus. Attiecīgi sagrupē konvencijas pantus.

Lielākā grupā

Domu apkopojums.

Projicē otro „testu”. Atbildes sniedz individuāli, rakstiski.

Domu apkopojums.

Darba grupā

Pārlasa „veiksmīga iznākuma kritērijus” un to, ko ir pierakstījis „protokolētājs”.

„Kādu tiesību aspektu gribam ilustrēt? Kādā veidā? Kāpēc?”

Ceturtais grupas dalībnieks pieraksta katra jaunieša atbildes.

- Vienojas un izvēlas kopīgo tēmu (jāraugās, vai tāds plakāts var izdoties!).
- Kopīgi saraksta argumentus (vismaz piecas teksta rindas).
- Saraksta un izkārtu uzdevumu plānojumu; iedala pienākumus grupas dalībniekiem.

Ceturtdā daļa

1. Ilgums: 2 stundas.
2. Gaita

Darba grupā

Īsi pārlasa iepriekšējās daļas secinājumus.

Atgriežas pie plānošanas un pārbauda, ko paveicis katrs dalībnieks.

Plakāta radīšana.

Prezentācijas teksta galīgā varianta izveidošana.

Lielākā grupā

Plakātu izstāde.

Katra grupa iepazīstina ar savu veikumu, nolasīdama sagatavoto prezentācijas tekstu.

Vispārīga diskusija.

Darba grupā

Grupa prezentācijas tekstā veic labojumus, ja tādi izrādās vajadzīgi.